

Lausunto tilastotuotannon muutoksista (TK/1065/00.07/2026)

Tilastot ovat huonoja säästökohteita

Lausuntopyynnön kohteena olevassa muistiossa on kuvattu kaikkiaan 44 Tilastokeskuksen tilastoon suunniteltuja muutoksia, mukaan lukien tilastojen julkistustiheyden muutoksia, tietosisällön supistamisia, lakkautuksia ja keskeytyksiä. Muutosten taustalla ovat Tilastokeskuksen noin 6 miljoonan euron määrärahalleikkaus ja henkilöstömäärän supistuminen.

Yleiset kommentit muistioon ja sen vaikutuksiin

Koska Suomessa lukuisat talouden ja yhteiskunnan seuranta- ja tutkimusta tekevät tahot ovat riippuvaisia tilastoviranomaisten keräämistä tiedoista, voi esitetyistä tilastotuotantoon tehtävistä heikennyksistä aiheutua merkittävää vahinkoa suhteessa niistä koituviin vähäisiin kustannussäästöihin. Tämän vuoksi suhtaudumme näihin muutoksiin lähtökohtaisesti kriittisesti.

On kuitenkin tapauskohtaista, missä määrin tietyn tilaston lakkauttamisesta aiheutuu merkittävää vahinkoa tietopohjalle. Mikäli lakkautettava tilasto perustuu esimerkiksi yksilö- tai yritystason rekisteriaineistoon, jonka tuottamista jatketaan ja joka on saatavilla tutkimuskäyttöön, voi tiedon tuotanto usein jatkua ulkopuolisten tutkimusorganisaatioiden toimesta. Tällöin lakkauttamisesta ei todennäköisesti aiheudu suurta vahinkoa. Mikäli tilasto ja sen pohjalla oleva esimerkiksi kyselypohjainen tiedonkeruu puolestaan lakkautetaan yhtä aikaa, voi vahinko olla merkittävä.

Jos ehdotetut tilastojen lakkautukset johtavat tulevaisuudessa tutkimuksissa ja selvityksissä tarvittavien aikasarjojen katkeamiseen, tällaiset lakkautuksista aiheutuvat mutta tällä hetkellä tuntemattomat vahingot voivat olla huomattavia suhteessa niiden avulla saavutettuihin varsin pieniin kustannussäästöihin. Tällaisten vahinkojen laajuutta on vaikea arvioida etukäteen, koska tilastoilla saattaa olla tulevaisuudessa ennakoimattomia käyttötarkoituksia.

Arviomme mukaan muistioon sisältyy ehdotuksia toimista, jota heikentävät merkittävästi mahdollisuuksia Suomen talouden ja talouspolitiikan seurantaan ja arviointiin. Koulutustilastojen lakkauttamisilla voi olla myös kielteisiä heijastusvaikutuksia koulutustutkimukseen käytössä olevien tutkimusaineistojen saatavuuteen. Suomi on ollut kärjessä tai sen tuntumassa 2020-luvulla tilastotuotantoa ja -luotettavuutta Maailmanpankin ylläpitämässä Statistical performance indicators -listauksessa (<https://www.worldbank.org/en/programs/statistical-performance-indicators>). Nyt suunnitteilla olevat muutokset tilastotuotannossa varmistavat sen, että Suomen sijoitus putoaa tässä listauksessa. Tästä seuraa todennäköisesti, että Tilastokeskuksen rooli kumppanina kansainvälisessä konsultoinnissa pienenee. Voidaan siis olettaa, että kansainvälisestä yhteistyöstä saadut tulot vähenevät, ja näin muistiossa suunnitelluista toimista saavutettavat nettosäästöt jäävät esitettyä pienemmiksi.

Kommentit aihealueen 1. Talous ja globalisaatio tilastojen muutoksiin

Suhdannetilän seuraamisen kannalta keskeisiä muistiossa mainittuja säästökohteita ovat tuotannon suhdannekuvaajan julkaisuviiveiden muuttaminen sekä Teollisuuden uudet tilaukset -tilaston lakkauttaminen tai keskeyttäminen.

Tuotannon suhdannekuvaaja tarjoaa ajantasaista tietoa suhdannekehityksestä. Tilaston julkaisuviive on yksi kuukausi, minkä ansiosta sarja antaa taloutta aktiivisesti seuraaville tahoille nopean yleiskäsityksen suhdanteen suunnasta. Julkaisuviive on lyhyempi ja julkaisuviive on suurempi kuin kansantalouden tilinpidon suureilla, mikä mahdollistaa bkt-ennusteiden ajantasaisen päivityksen. Tilaston julkaisuviiveiden muuttamisella voi siis olla merkittävä vaikutus kuluvaan vuoteen koskevien talousennusteiden laatimisessa. Tilaston julkaisuviiveiden harventamisen riskinä on, että talousennusteiden tarkkuus heikkenee, mikä vaikeuttaa talouspolitiikan oikea-aikaista ja -suhtaista toteuttamista. Ajantasainen suhdannekuva voidaan myös muodostaa yrityksille ja kuluttajille suunnatuilla kyselyillä, mutta niiden tulkintaa vaikeuttavat suuret lyhytaikaiset heilahtelut. Tuotannon suhdannekuvaaja sen sijaan perustuu toteutuneeseen myyntiin ja tuotantoon, mikä tekee siitä luotettavamman lähteen talouden seuraamiseen.

Teollisuuden uudet tilaukset -tilasto kuvaa teollisuuden uusia toimeksiantoja ja antaa varhaista tietoa tuotannon ja viennin kehityksestä. Koska merkittävä osa Suomen teollisuustuotannosta suuntautuu ulkomaille, vientikasvun luotettava arviointi edellyttää ajantasaista tietoa teollisuuden tuotannosta ja tilauskehityksestä. Pienenä avotaloutena Suomen suhdannekehitys seuraa pitkälti maailmankaupan vaihteluita, ja tämä tilasto tarjoaa niiden arviointiin tärkeän kotimaisen näkökulman. Tilaston lakkauttaminen vaikeuttaisi Suomen suhdannetilän analysointia ja heikentäisi vientiennusteiden tarkkuutta. Vastaavaa tilastoa julkaistaan muun muassa Ruotsissa ja Saksassa, mikä asettaa Suomen tilastotuotannon kattavuuden kyseenalaiseen valoon kansainvälisessä vertailussa.

Näkemyksemme mukaan yritystilastoihin liittyvistä ehdotuksista haitallisimmin on ehdotus yritystukitilaston lakkauttamisesta tai keskeyttämisestä. Suomessa tuetaan yrityksiä vuosittain useilla miljardeilla euroilla, ja yritystukitilasto kattaa merkittävän osan maksetuista suorista tuista. Koska yritystukiin liittyy sekä huomattavia mahdollisuuksia että haittoja Suomen taloudelle, ovat tiedot tukien kohdentumisesta ja vaikuttavuudesta olennainen osa talouspoliittisen päätöksenteon tietopohjaa. Tilaston lakkauttamiseen liittyy merkittävä riski tietopohjan rapautumisesta. Etenkin nykytilanteessa, jossa julkista taloutta suunnitellaan tasapainotettavan useilla miljardeilla euroilla tulevina vuosina, olisi nurinkurista tehdä vähäpätöisiä säästötoimenpiteitä, jotka heikentävät mahdollisuuksia tehdä merkittäviä julkisen talouden menoleikkauksia ja -kohdennuksia tietoon perustuen.

Kommentit aihealueen 3. Yhteiskunta ja yhdenvertaisuus tilastojen muutoksiin

Muistiossa esitetään useiden koulutustilastojen lakkauttamista tai keskeyttämistä. Lakkautus- ja keskeytysuhan alla ovat koulutukseen hakeutumista, opintojen kulkua, koulutuksen keskeyttämistä ja koulutuksen jälkeistä sijoittumista kuvaavat tilastot. Tämä voi olla

perusteltu säästötoimi päällekkäisen toiminnan karsimisen näkökulmasta, sillä vastaavia mutta huomattavasti tarkemmalla tasolla (oppilaitoksen ja koulutusalan tarkkuudella) raportoituja tietoja on saatavilla opetushallinnon tilastopalvelu Vipusesta. Toiveenamme on, että säästötoimista huolimatta opetushallinnon ja Tilastokeskuksen välinen yhteistyö laadukkaiden ja monipuolisten koulustilastojen tuottamisessa jatkuu ja ettei säästötoimilla ole merkittävää vaikutusta Tilastokeskuksen tutkijapalveluiden tarjoamiin koulutusaineistoihin. Mikäli säästötoimien vaikutukset sen sijaan heijastuvat mahdollisuuksiin seurata ja arvioida Suomen koulutusjärjestelmän toimintaa, ei säästötoimia voida pitää missään määrin järkevinä.

Kommentit aihealueen 4. Kestävä kehitys ja ympäristö tilastojen muutoksiin

Muistiossa esitetään Moottoriajoneuvojen ensirekisteröinnit -tilaston lakkauttamista tai keskeyttämistä. Tämä toimi heikentää mahdollisuuksia suhdannetilanteen seuraamiseen, sillä tilasto tarjoaa ajantasaista tietoa kotitalouksien talousluottamuksesta ja yksityisen kulutuksen kehityksestä. Yksityinen kulutus muodostaa noin puolet bruttokansantuotteesta ja sen vuoksi tämän kysyntäerän tarkastelu on ensiarvoisen tärkeää tarkan suhdannetilanteen selvittämiseksi. Tämän tilaston merkittävä etu on sen julkaisuviive ja ajantasaisuus: tilasto julkaistaan kuukausittain ja julkaisuviive on noin viisi viikkoa. Tilasto täydentää kyselytutkimuksia (mm. kuluttajien luottamus) ja on tietyiltä osin luotettavampi yksityisen kulutuksen mittari, sillä se perustuu toteutuneisiin kulutuspäätöksiin. Myös liikenne- ja viestintävirasto julkaisee tätä tilastoa, joten tilasto säilyy edelleen saatavilla. Lakkauttamisesta muodostuu kuitenkin käytännön ongelmia, sillä sisäisten tietokantojen päivitys muuttuu vaikeammaksi, kun joudutaan ylläpitämään useiden palveluntarjoajien tietolähteitä. Tilastokeskuksen tarjoamat rajapinnat ja helppo käyttöliittymä ovat tärkeitä seikkoja tilastoja päivittäin käyttäville tahoille.

Helsinki 22.5.2026

Tuomo Suhonen
tutkimusjohtaja
Työn ja talouden tutkimus LABORE

Juho Koistinen
ennustepäällikkö
Työn ja talouden tutkimus LABORE

